

Володимир Вікторович НАЛУЦИШИН,
державний виконавець Першого міського відділу державної виконавчої служби
Хмельницького міськрайонного управління юстиції Хмельницької області,
vovas1k@mail.ru

УДК 343.3

ДО ПИТАННЯ ОБ'ЄКТА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Проаналізовано різні концепції щодо визначення об'єкта злочину. Наведені позитивні та негативні аспекти окремих концепцій. Визнається обґрунтованою концепція об'єкта злочину, за якою об'єктом злочину вважається охоронювані кримінальним законом суспільні відносини. Наголошено, що основним безпосереднім об'єктом невиконання судового рішення (ст. 382 Кримінального кодексу України) є система правовідносин, яка забезпечує реалізацію судової влади в цивільному, господарському, адміністративному, кримінальному та конституційному судочинстві, а також процесуальну та післяпроцесуальну діяльність компетентних органів і осіб, які сприяють судовій діяльності та втілюють у життя її результати. Додатковим об'єктом цього злочину визначено виборчі, трудові та інші права й свободи людини і громадянина, власність, економічні інтереси суб'єктів господарювання, порядок виконання службовими особами своїх повноважень, державні та громадські інтереси.

Ключові слова: об'єкт злочину, суспільні відносини, злочини проти правосуддя, судові рішення.

Правильне вирішення питання про об'єкт злочину має важливе теоретичне і практичне значення. Саме об'єкт дозволяє розкрити соціальну сутність злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відокремлює його від суміжних суспільно небезпечних діянь. Об'єкт відіграє істотну роль і для визначення самого поняття злочину, значною мірою впливає на зміни об'єктивних і суб'єктивних його ознак, є вихідним при кваліфікації злочинів, побудові системи Особливої частини кримінального кодексу.

Важливий внесок у дослідження питання об'єкта злочину в різні часи зробили такі науковці, як М. А. Беляєв, Я. М. Брайнін, М. І. Ветров, В. М. Винокуров, С. Б. Гавриш, В. К. Глістін, Ю. А. Демидов, А. В. Дроздов, М. Д. Дурманов, М. І. Загородніков, Б. В. Здравомислов, Є. К. Каїржанов, М. Й. Коржанський, В. М. Кудрявцев, Б. С. Нікіфоров, Г. П. Новосьолов, М. І. Панов, В. В. Сташис, М. С. Таганцев, В. Я. Тацій та ін.

Питанням кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення були присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як

М. І. Бажанов, Ю. В. Александров, В. О. Навроцький, І. С. Власов, Ш. С. Рапковська, Є. А. Смірнов, М. І. Хавронюк, М. І. Мельник та ін.

Метою статті є з'ясування проблемних питань, пов'язаних з визначенням об'єкта злочину невиконання рішення суду (ст. 382 Кримінального кодексу України) на сучасному етапі розвитку кримінально-правової доктрини.

У сучасній науці кримінального права існує низка теорій щодо визначення об'єкта злочину.

Поширеною є так звана нормативістська теорія об'єкта злочину, що базується на формальному визначенні злочину. Відповідно до цієї теорії злочин — суть порушення норми права, отже, правова норма і є об'єктом злочину, тобто тим, на що посягає злочинне діяння. Зокрема М. С. Таганцев зазначав, що посягання на норму права в її реальному бутті — посягання на правоохоронний інтерес життя, на правове благо [1]. У той же час О. Ф. Кістяківський писав, що об'єктом злочину може бути, власне кажучи, тільки людина зі всіма правами й установами, які їй як істоті суспільній створюються [2, с. 280–281].

На думку В. П. Смелянова, “вчиняючи злочин, винна особа безпосередньо посягає не лише на людей, але й на ті чи інші різновиди, аспекти, прояви життя, діяльності людини, колективів, суспільства, їх безпеку, умови існування та функціонування, тобто на охоронювані кримінальним законом конкретні сфери життєдіяльності людей, які і виступають в якості безпосередніх об'єктів злочинів як реальних явищ дійсності” [3, с. 170].

Згідно з теорією суб'єктивних прав людини, дослідники об'єктом злочину визнавали людину або групу людей (В. Д. Спасович, П. Д. Калмиков).

Є. В. Фесенко розробив цікаву концепцію “об'єкт злочину — цінності” і запропонував визначити об'єкт злочину як цінності, які охороняються кримінальним законом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричиняє шкоду. Під цінностями автор розуміє різноманітні об'єкти матеріального світу, в тому числі й саму людину, які мають суттєве позитивне значення для окремих осіб, соціальних груп і суспільства в цілому [4; 5, с. 75].

В. Т. Дзюба реальними соціальними цінностями вважає об'єкти кримінально-правової охорони, об'єкти посягань і об'єкти злочинів. На думку автора, серед них основне місце має бути відведене потерпілому, під якими вбачає людину, суспільство, державу [6, с. 60].

С. Я. Лихова пропонує під об'єктом злочину розуміти правовідносини [7, с. 10].

Одночасно в теорії кримінального права з'явилися і децю інші погляди на зміст об'єкта злочину. Так, В. Я. Тацій визначає, що об'єктом злочину завжди виступає те благо, якому злочином заподіюється реальна шкода чи створюється загроза заподіяння такої шкоди [8].

Ми вважаємо, таку концепцію щодо об'єкта злочину як суспільних відносин виглядає найбільш універсальною та переконливою. На нашу думку, об'єктом усіх злочинів виступає не вся система суспільних відносин (економічних, політичних, ідеологічних тощо), а тільки ті з них, які нині охороняються законодавством про кримінальну відповідальність.

У процесі становлення України як правової держави питання виконання судових рішень набуває дедалі більшої актуальності. У Конституції України закріплено основну засаду судочинства — обов'язковість рішень суду (п. 9 ч. 3 ст. 129). Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими

до виконання на всій території України (ч. 5 ст. 124). Діяння, що шкодять інтересам правосуддя, підривають його основи, а також унеможливають належну реалізацію прав і свобод громадян України як найбільшої цінності сучасної правової держави. Одним із засобів протидії цим діянням є встановлення кримінальної відповідальності. Так, у розділі XVIII “Злочини проти правосуддя” Особливої частини КК України встановлено кримінальну відповідальність за посягання на правосуддя, в тому числі і за невиконання рішення суду (ст. 382 КК України).

Динаміка кримінально-правового невиконання судових рішень має негативну тенденцію. Так, за даними МВС України, в 2010 році на території України було зареєстровано 281 злочин, передбачений ст. 382 КК України, в 2011 році — 469, за 10 міс. 2012 р. — 275, що свідчить про поширеність даних кримінально-правових діянь [9].

Аналіз судової статистики свідчить також про значну кількість осіб, вироки (постанови) щодо яких набрали законної сили за ч.ч. 1–3 ст. 382 КК України (2010 р. — 158 осіб, 2011 р. — 281 особа, 2012 р. — 235 осіб, 2013 р. — 194 особи, 2014 р. — 220 осіб) [10].

Для правильного визначення об’єкта злочину важлива сутність посягання. Спрямованість дій винного дозволяє визначити ту сферу суспільних відносин, яким заподіюється шкода внаслідок вчинення злочину. Як вказував Н. І. Загородніков, якщо визнавати безпосереднім об’єктом суспільні відносини, то для встановлення об’єкта злочину при вчиненні умисних злочинів необхідно встановлювати умисел винного на заподіяння шкоди конкретним суспільним відносинам [11, с. 11]. У нашому випадку цей об’єкт — суспільні відносини щодо реалізації судового рішення, — не підлягає самостійному захисту, виступає складовою частиною відносин по здійсненню правосуддя. Але фактично значущість їх набагато більша, ніж прийнято вважати. Не просто винести справедливе рішення, а виконати його часом буває ще складніше.

Для того, щоб встановити об’єкт складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України, необхідно, враховуючи характер цього злочину, розглянути правовідносини, які склалися в процесі виконання постанов, ухвал, вироків та рішень суду, встановити, що є об’єктом їх правового регулювання.

На наш погляд, основним безпосереднім об’єктом невиконання судового рішення є діяльність суду щодо здійснення правосуддя в частині точного та своєчасного виконання судових рішень. Ми вважаємо, що об’єктом у цьому випадку доцільно вважати суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення державою своїх управлінських функцій. Однією з таких функцій можливо виділити виконання судових рішень, які є, по суті, управлінським рішенням і уособлюють державну волю. Наприклад, В. І. Новосолов раніше відзначав, що “під актом управління слід розуміти владні дії органів радянського управління, які здійснюються ними в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності, висловлюють їх волю і спрямовані на встановлення правил поведінки соціалістичних органів, посадових осіб і громадян, а також на виникнення, зміну і припинення конкретних адміністративно-правових відносин”. За своєю спрямованістю судові акти, як і акти управління, сприяють відновленню, зміні та скасуванню різних видів суспільних відносин. Подібним правовим актом встановлюється порядок реалізації прав громадян або регулюються будь-які суспільні відносини. Такий акт можливо розглядати як обов’язок, невиконання якого може створити або створює невизначеність правового регулювання і, в

свою чергу, перешкоджає здійсненню громадянами або організаціями наданих їм прав [12].

Прикладом цього може слугувати таке кримінальне провадження.

Так, 7 листопада 2012 р. рішенням Красилівського районного суду Хмельницької області, яке набрало законної сили від 28 січня 2013 р., зобов'язано Ш. О. А. звільнити і повернути в користування Ш. Р. П. частину земельної ділянки по вул. Гагаріна, 37 "а" в м. Красиліві Хмельницької області площею 0,0012 га та перенести паркан між земельними ділянками на відрізьку спільної межі. 13 листопада 2012 р. Ш. О. А. отримав копію цього рішення суду. Після набрання чинності вищевказаним рішенням суду Ш. О. А., будучи ознайомленим з його змістом, зобов'язаний його виконати. 10 жовтня 2013 р. державний виконавець ВДВС Красилівського РУЮ виніс постанову про відкриття виконавчого провадження щодо виконання рішення Красилівського районного суду від 7 листопада 2012 р., з якою Ш. О. А. ознайомлений, однак виконувати рішення суду відмовився. За невиконання вимог державного виконавця щодо виконання вказаного рішення суду на Ш. О. А. 28 жовтня 2013 р. та 6 листопада 2013 р. накладені грошові штрафи, які сплачені 17 січня 2014 р., однак, незважаючи на це, Ш. О. А. рішення суду не виконав і відмовляється його виконувати в подальшому.

Згідно з вироком Красилівського районного суду Хмельницької області Ш. О. А. визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 382 КК України, та призначено йому покарання у виді одного року позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК України Ш. О. А. звільнено від відбування покарання з випробуванням у вигляді випробувального строку тривалістю один рік [13].

Очевидним є те, що невиконання судового рішення як злочин посягає не лише на інтереси правосуддя в частині повного і своєчасного виконання судового рішення, але і суспільні відносини із забезпечення належного функціонування Державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, Кримінально-виконавчої інспекції Державної пенітенціарної служби України, щодо виконання судового рішення. Додатковим об'єктом посягання цього злочину можуть виступати виборчі, трудові та інші права та свободи людини і громадянина, власність, економічні інтереси суб'єктів господарювання, порядок виконання службовими особами своїх повноважень, державні та громадські інтереси.

Основним безпосереднім об'єктом невиконання судового рішення є система правовідносин, яка забезпечує реалізацію судової влади в цивільному, господарському, адміністративному, кримінальному та конституційному судочинстві, а також процесуальну та післяпроцесуальну діяльність компетентних органів і осіб, які сприяють судовій діяльності та втілюють у життя її результати. Додатковим об'єктом цього злочину є виборчі, трудові та інші права і свободи людини та громадянина, власність, економічні інтереси суб'єктів господарювання, порядок виконання службовими особами своїх повноважень, державні та громадські інтереси.

Перспективним напрямом обраної проблематики є проведення більш детальної кримінально-правової характеристики складу злочину, передбаченого ст. 382 КК України, та внесення науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення такої кримінально-правової норми.

Список використаних джерел

1. Энциклопедия уголовного права [Текст]. — СПб. : Изд. проф. Малинина, 2005. — Т. 2. Уголовный закон. — 846 с.
2. Кистяковский, А. Ф. Элементарный учебник общего уголовного права с подробным изложением начал русского уголовного законодательства. Часть общая [Текст] : учеб. / А. Ф. Кистяковский. — [3-е изд.]. — К., 1891. — 850 с.
3. Емельянов, В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования: уголовно-правовое исследование [Текст] / В. П. Емельянов. — СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. — 291 с.
4. Фесенко, Є. В. Об'єкт злочину з погляду реалій [Текст] / Є. В. Фесенко // Юридичний вісник України. — 1997. — № 33.
5. Фесенко, Є. Цінності як об'єкт злочину [Текст] / Є. Фесенко // Право України. — 1999. — № 6. — С. 75–78.
6. Дзюба, В. Т. Потерпілий від злочину в сфері господарської діяльності: його види та юридичні ознаки [Текст] / В. Т. Дзюба // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності : Матер. наук.-практ. конфер. / ред. кол. В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. — Х. : Кроссруд, 2006. — С. 60–63.
7. Лихова, С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України) [Текст] : монограф. / С. Я. Лихова. — К. : Київський університет, 2006. — 573 с.
8. Тацій, В. Я. Об'єкт злочину [Текст] / В. Я. Тацій // Вісник Асоціації кримінального права України. — 2013. — № 1 (1). — С. 126–143.
9. Звіти про злочинність за 2009–2012 рр. : затв. наказом Міністерства внутрішніх справ України від 27.07.2010 р. № 332 за погодженням з Державним комітетом статистики України [Електронний ресурс] Міністерство внутрішніх справ України. — URL : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
10. Звіти про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання (форма 6) за 2010–2014 рр. [Електронний ресурс] Судова влада України. — URL : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/lkflghkjlh.
11. Загородников, Н. И. Объект преступления: от идеологизации содержания к естественному понятию [Текст] / Н. И. Загородников // Проблемы уголовной политики и уголовного права : межвуз. сб. науч. тр. — М., 1994. — С. 5–22.
12. Новоселов, Г. И. Законность актов органов управления [Текст] / Г. И. Новоселов. — М. : Юридическая литература, 1968. — 107 с.
13. Справа № 677/817/14-к [Текст] // Архів Красилівського районного суду Хмельницької області.

*Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 8 від 5 березня 2015 року)*

Надійшла до редакції 01.03.2015

Налутышин В. В. К вопросу объекта неисполнения судебного решения

Проанализированы различные концепции относительно определения объекта преступления. Приведены положительные и отрицательные аспекты отдельных концепций. Признается обоснованной концепция объекта преступления, по которому объектом преступления считается охраняемые уголовным законом общественные отношения. Отмечено, что основным непосредственным объектом неисполнения судебного решения (ст. 382 Уголовного кодекса Украины) является система правоотношений, которая обеспечивает реализацию судебной власти в гражданском, хозяйственном, административном, уголовном и конституционном судопроизводстве, а также процессуальную и послепроцесуальную деятельность компетентных органов и лиц, способствующих судебной деятельности и воплощающих в жизнь ее результаты. Дополнительным объектом данного преступления определено избирательные, трудовые и иные права и свободы человека и гражданина, собственность, экономические интересы субъектов хозяйствования, порядок выполнения должностными лицами своих полномочий, государственные и общественные интересы.

Ключевые слова: объект преступления, общественные отношения, преступления против правосудия, судебное решение.

Nalutsyshyn, V. V. On the Question of Object Failure of the Judgment

The article analyzes the different concepts concerning the definition of the object of the crime. These positive and negative aspects of certain concepts have been proposed. It was recognized that based concept of the object of the crime for which a target of criminal law is considered protected public relations. It was emphasized that the main direct object failure of the judiciary in civil, economical, administrative, criminal and constitutional justice and procedural activities and afterprocedural competent authorities and individuals, contributing judicial activity and giving effect to its results. An additional object of the offense defined voting, employment and other rights and freedoms of man and citizen, property, economic interests of undertakings and sequencing of their authority officials, state and public interests.

Keywords: object of crime, public relations, crime against justice, adjudication.

